

בולטין רבעוני למשפט עיוני
מייסודו של עוה"ד ד"ר לירן אוחיון

על השער:
Simone Cantarini, Mercury and Argus (detail),
etching, ca. 1630-48 · The Met, Open Access

גיליון 3

המבט והמשפט

מרחשוון התשפ"ז | אוקטובר 2026

בגיליון זה

2	דבר העורך
3	לירן אוחיון הערת פסיקה פסילת ראיות בראי שאילתה משטרית אסורה – תובנות על מערכת עין הנץ
5	לירן אוחיון מסה ראיה או זיוף בבית המשפט
7	לירן אוחיון הערת פסיקה מה כבר הובטח בבחירה: העדר סתירה ותכונות הסינון בעניין קדר
9	לירן אוחיון מסה צדק בשער הבניסה: בית המשפט הקהילתי במוסד של שוויון, לא רק של שיקום

דבר העורך

בולטין רבעוני למשפט עיוני

מה רואים, ומה מותר להסיק

בגיליון הזה ארבעה כתבים, וכולם
עוסקים במבט.

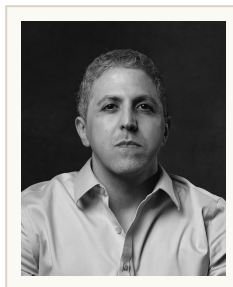
מצלמה שקולטת כל רכב בכל צומת, ומותירה
שאלה אחת: מתי הצצה הופכת לחיפוש.

תמונה או טקסט שאי אפשר לדעת אם יצר

אותם אדם, עד שהחוק מבקש מהם להודות במה שהם. עקבות
שהשאר מי שאיש לא ראה, ומהן מסיקים, לפעמים יותר ממה שהן
מסוגלות לשאת. ובית משפט שמנסה להסיק את מבטו מן העבירה
אל האדם שעומד מאחוריה.

על השער ארגוס, השומר בעל מאה העיניים, שלעולם אינן נעצמות
כולן יחד. ובכל זאת מרקורי מרדים אותו בנגינת חליל. הוא מזכיר
לנו שגם עין שרואה הכול אפשר להרדים, להטעות או לעקוף.
ושבמשפט, לראות זה עדיין לא לדעת.

קריאה מחכימה,

עורך, מייסד ומו"ל

עו"ד ד"ר לירן אוחיון
י.ל. פרץ 32, קומה 6, חיפה

יצירת קשר

editor@dratio.co.il
dratio.co.il

בשער

סימונה קנטריני, מרקורי
וארגוס, תחריט, בערך 1630-1648
(פרט). מוזיאון המטרופוליטן
לאמנות, גישה פתוחה

צילום העורך

איל לייבל

עו"ד ד"ר לירן אוחיון
העורך הראשי והמייסד

פסילת ראיות בראי שאילתה משטרתית

אסורה – תובנות על מערכת עין הנץ

לירן אוחיון

הערת פסיקה · גרסה 1.0 · dratio.co.il/texts/eagle-eye-plate-queries/

רישום מטרת השאילתה אינו מכריע אם התשתית שבידי החוקר מצדיקה את הפגיעה בפרטיות. שחזור מסלול נסיעה ממאגר עין הנץ צריך להיות טעון אישור שיפוטי מראש.

באוקלהומה הבחין שוטר במכונית הנושאת לוחית רישוי מקליפורניה. בלא כל חשד, הוא הקיש את מספרה במערכות Flock ו-VehicleManager שמזהות לוחיות במצלמות ושומרות היכן ומתי נקלט כל רכב, והעלה למעלה מחמישים תיעודי מיקום מן החודש האחרון. לאחר מכן עצר את המכונית בשל עבירת תנועה, האריך את העיכוב כדי להביא כלב גישוש, והיסטוריית המיקום שבידו נעשתה חלק מן ההצדקה לחיפוש. ביום 1.10.2026 פסלה השופטת הפדרלית שרה היל את הראיות, בהכרעה הנשענת על שני טעמים חלופיים. הראשון: העיכוב הוארך בלא חשד סביר, ולכן כל שנאסף לאחר ההארכה פסול. השני, הרחב מבין השניים, הפנייה למאגר בלא צו הייתה חיפוש שאינו חוקתי, ולכן פסולה גם היסטוריית המיקום שהופקה ממנה, וכל שנבנה עליה. את אופן המעקב הזה כינתה "סוג של מעקב המוני בלתי מובחן".¹

ההכרעה נשענת על הלכת Carpenter² שדרשה ככלל צו לקבלת נתוני מיקום סלולריים היסטוריים, אך סייגה במפורש שאינה מכריעה באמצעי מעקב מקובלים כמצלמות. במרץ פסק בית המשפט הפדרלי לערעורים של הסבב החמישי, ערכאת ביניים שמעליה בית המשפט העליון בארה"ב בלבד, שקליטה מזדמנת של לוחית ברשת מקומית של כעשר מצלמות אינה "חיפוש" במובן החוקתי, ולכן אינה טעונה צו. בית המשפט הדגיש שהכרעתו נסמכת על היקפה המצומצם של אותה רשת.³ ביוני הוסיף בית המשפט העליון שגישה לנתוני Location History של גוגל היא חיפוש גם אם נערך אך לזמן קצר, שעתיים באותו התיק.⁴ השופטת היל החילה על רשת לוחיות ארצית את היגיון "מכלול התנועות" שבהלכת Carpenter, חודש ולמעלה מחמישים תיעודים, אף שציננה כי לוחית מדויקת פחות מטלפון. החלטתה אינה תקדים מחייב, והיא עצמה ציינה כי כמעט כל בית משפט שבחן את הסוגייה עד אז הגיע למסקנה אחרת.⁵

מכל אלה עולה עיקרון אחד: גם כשהמידע נאסף כדין, נותר לברר מי רשאי להשתמש בו, לאיזו מטרה ובאיזה היקף.

ובישראל השאלה הזאת מונחת על שולחנו של בג"ץ. המשטרה מפעילה את "עין הנץ", מערכת לזיהוי לוחיות שהתרחבה לפריסה ארצית, מאז 2013, ועד 2024 ללא הסמכה מפורשת בחקיקה; בעקבות בג"ץ 641/21 נוסף בינואר 2024 לפקודת המשטרה פרק המסדיר אותה. המידע נשמר, ככלל, עד שנתיים ממצלמה נייחת ועד שנה מניידת. בחלוף שישה חודשים בנייחת ושלושה בניידת הוא נעשה

¹ United States v. Kyle, No. 4:26-cr-00189-SEH (N.D. Okla. Oct. 1, 2026).

² Carpenter v. United States, 585 U.S. 296 (2018).

³ United States v. Porter, No. 25-60163 (5th Cir. Mar. 17, 2026).

⁴ Chatrue v. United States, No. 25-112 (U.S. June 29, 2026).

⁵ עניין Kyle, לעיל ה"ש 1, בעמ' 34-37.

"מידע מופרד", שהשימוש בו טעון אישור גורם מאשר ומוגבל למטרות החוק בעבירות פשע חמור.⁶ והתקנות מחייבות לתעד כל שאילתה, כלומר כל פנייה למאגר: זהות השואל ותפקידו, המועד, סוג השאילתה, מטרתה ומספר תיק החקירה, אם קיים.⁷ הדין הישראלי כבר מתייחס אפוא לשאילתה כפעולה הטעונה תיעוד. העתירה ממרץ 2025 תוקפת בנפרד את האגירה, את החיפוש בדיעבד ואת ההתראות בזמן אמת. לפי הודעת האגודה לזכויות האזרח, העותרת, ניתן בה ביום 14.7.2026 צו על תנאי,⁸ ובו נדרשה המדינה לנמק, בין היתר, מדוע לא יותנה חיפוש במאגר בצו שיפוטי. השאלה אינה אפוא אם השאילתה מוסדרת, אלא אם רישום ופיקוח פנים-משטרתית די בהם. המקרה באוקלהומה ממחיש את ההבדל. גם שם נכתבה מטרה לשאילתה: השוטר ציין "עבירת תנועה" ו"חקירה", אף שלפי ההחלטה ידע באותו שלב רק שהלוחית מקליפורניה. מילוי שדה המטרה לא סיפק את התשתית שחסרה. אין הכוונה שנדרש חשוד ידוע מראש: שאילתה מצומצמת לאחר שוד, על רכב שנראה בזירה, היא הדרך לאתר חשוד שזהותו טרם ידועה. השאלה היא אם הייתה תשתית הקושרת את השאילתה לעבירה, ומי בוחן זאת. ההצעה שלהלן עונה על השאלה שבג"ץ כבר הניח. לפי ההסדר שאני מציע, שחזור מסלול נסיעה מן המאגר לצורכי חקירה פלילית יהיה טעון אישור שיפוטי מראש. השופט יבחן את הזיקה לאירוע, את פרק הזמן המבוקש, את היקף המידע ואת האפשרות להשיג את התכלית בדרך מצומצמת יותר. אישור פנים-משטרתית ניתן כבר כיום למידע המופרד; החידוש הוא שההכרעה תימסר לשופט שמחוץ לשרשרת החקירה, ותחול גם על מידע שכיום אינו טעון אישור כלל. במצב שאינו מאפשר להמתין לצו, יתועד הטעם ותיערך בדיקה שיפוטית בסמוך ככל האפשר. ואותו היגיון חל, לשיטתי, גם על הפעלה מתמשכת של התראות לצורך מעקב אחר רכב. התראה בכל מעבר במשך חודש מצטברת לשחזור מסלול גם בלא שאילתה אחת, וההבחנה בין שליפה מן הארכיון לרצף התראות אינה יכולה להשאיר מעקב כזה מחוץ להסדר. הדין הישראלי כבר דורש לתעד את השאילתה. אבל רישום המטרה אינו מכריע אם התשתית שבידי החוקר מצדיקה את הפגיעה בפרטיות. המחלוקת שנותרה היא מי יבחן את ההצדקה הזאת, ובאיזה שלב.

⁶ ס' 10-יב-10 לפקודת המשטרה [נוסח חדש], התשל"א-1971; תק' 2 לתקנות מערכת LPR, התשפ"ד-2024.

⁷ תק' 7 לתקנות מערכת LPR.

⁸ בג"ץ 5406-03-25 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' הכנסת (צו על תנאי, 14.7.2026).

ראיה או זיוף בבית המשפט

לירן אוחיון

מסה · גרסה 1.0 · dratio.co.il/texts/deepfake-evidence-authentication/

חובת הסימון בתעמולת הבחירות אינה פותרת את שאלת האותנטיות במשפט הפלילי. גילוי מסודר ובירור מוקדם יכולים לצמצם את הסיכון שבהרשעה על סמך זיוף ובדחיית תיעוד אמיתי.

ב־26 ביולי הורה יו"ר ועדת הבחירות המרכזית להסיר סרטון תעמולה שהציג, באמצעות בינה מלאכותית, מפגש של גדי איזנקוט עם אבו מאזן ומנסור עבאס שלא התרחש. ברוב המקרים לא נראתה ההבהרה שצורפה אליו בלי לחיצה נוספת. חובת הגילוי החדשה לא חלה עליו, משום שפורסם לפני כניסתה לתוקף. ההסרה נשענה על האיסור על הפרעה בלתי הוגנת לתעמולת בחירות.¹

חובת הגילוי חלה על תעמולה חזותית או קולית שנוצרה באמצעי דיגיטלי או נערכה בו באופן ששינה אותה מהותית, ועשויה להיחזות לתיעוד מקורי. החוק מכנה זאת נחזות עמוקה. לא כל שימוש בבינה מלאכותית מחייב סימון.² אולם סימון לצורכי תעמולה אינו אישור לאותנטיות לצורכי משפט. מי שמבקש להפליל אדם באמצעות סרטון מפוברק יכול להשמיט את הסימון. בית המשפט יצטרך לברר מה מקור הקובץ ואם הוא מתעד את מה שמגישו טוען שתיעד.

הסיכון פועל בשני הכיוונים. זיוף עלול להתקבל כראיה, ואילו תיעוד אמיתי עלול להידחות בטענת זיוף. צ'סני וסיטרון כינו את התועלת שצומחת למכחישי תיעוד אמיתי דיבידנד השקר.³ גם בית המשפט העליון עמד על כך שבתי המשפט נדרשים להתמודד הן עם ראיות שנוצרו בטכנולוגיית דיפ-פייק והן עם טענות זיוף נגד ראיות אותנטיות, והפנה לאותה ספרות שעליה נשענת הצעה זו, אף שלא נדרש למנגנון בירור.⁴ ככל שאפשרות הזיוף מוכרת יותר, היא עשויה לשמש גם את מי שמבקש להתנער מדברים שאמר או ממעשים שתועדו.

הדין הישראלי מספק כלים לבדיקת אמינות. בעניין אפללו נקבע כי התביעה נדרשת להניח תשתית לכאורה לקבילות ההקלטה; לאחר מכן היא קבילה על תנאי, ההגנה רשאית להביא ראיות נגדה, וההכרעה הסופית ניתנת בהכרעת הדין. בית המשפט דחה דרישה לקיים משפט זוטא לאימות ההקלטה, והחיל את אותו היגיון גם על צילום וסרט.⁵ אלא שבמחלוקת ממשית על זיוף מהותי, התוכן כבר עשוי להשפיע על התרשמות השופט בטרם הושלם בירור אמינותו. לטעמי, במקרים כאלה ראוי לאפשר להקדים את הבירור.

הצעה לבירור אותנטיות לפני המשפט כבר קיימת בספרות. רבקה דלפינו הציעה להעביר את ההכרעה באותנטיות של תיעוד דיגיטלי מן המושבעים לשופט.⁶ בישראל השופט מכריע גם בקבילות

¹ תב"כ (יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-26) 73/26 **בוחרים בישראל נ' האיחוד הלאומי-תקומה (הציונות הדתית)**, פס' 6-12 (26.7.2026) (הדיון אוחד עם תב"כ 74/26).

² ס' 2א2 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959, שהוסף בהוראת שעה בס' 12 לחוק הבחירות לכנסת העשרים ושש (הוראות מיוחדות ותיקוני חקיקה), התשפ"ו-2026, ס"ח 762, 768.

³ Bobby Chesney & Danielle Citron, Deep Fakes: A Looming Challenge for Privacy, Democracy, and National Security, 107 Calif. L. Rev. 1753, 1785-86 (2019).

⁴ בג"ץ 38379-12-24 **פלונת נ' בית הדין השרעי לערעורים ירושלים**, פס' 11 לפסק הדין של השופטת כנפי-שטייניץ (אר"ש 23.2.2025).

⁵ ע"פ 639/79 **אפללו נ' מדינת ישראל**, פ"ד לד(3) 561, פס' 9-11 (1980).

⁶ Rebecca A. Delfino, Deepfakes on Trial: A Call to Expand the Trial Judge's Gatekeeping Role to Protect Legal Proceedings from Technological Fakery, 74 Hastings L.J. 293, 341-42 (2023).

וגם באשמה. לכן אני מציע לעגן בחקיקה בירור מוקדם, ככל האפשר בפני שופט אחר, ולחבר אליו מנגנון גילוי שיאפשר התנגדות מבוססת.

תחילה יידרש מגיש הראיה למסור פירוט של מקורה ושל העברותיה, את הקובץ המקורי ונתוני המטא שלו ככל שהם זמינים, ואת העיבודים המהותיים שנעשו בה והכלים ששימשו לכך. החובה תחול על מידע שבידיו או שניתן להשיגו במאמץ סביר, לצד חובות הגילוי הקיימות. בהיעדר מקור או נתונים, יהיה עליו להסביר את החסר ואת האפשרות לאמת את הראיה בלעדית. חסר כזה אינו מוכיח כשלעצמו זיוף, אך משמעותו לאמינות טעונה בירור.

אותו עיקרון יחול על תוכנה לזיהוי זיופים שעל תוצאותיה מסתמכים. ייחשפו זהות התוכנה וגרסתה, מה הוזן אליה, כיצד הופעלה ושיעורי השגיאה הידועים בתנאי בדיקה רלוונטיים. מידע קנייני, לרבות קוד מקור, יימסר כשבית המשפט ישתכנע שהוא נחוץ לבירור המחלוקת, ובתנאים שיגנו על סודיותו. גישה מדורגת דומה עולה מפסיקת בית המשפט העליון של ניו ג'רזי בעניין מערכת לזיהוי פנים. בית המשפט אישר את החיוב למסור מידע לא קנייני המזהה את הכלים ואת אופן השימוש בהם, לרבות תיעוד פומבי של שיעורי השגיאה. את החיוב למסור מידע קנייני, כגון קוד מקור, ביטל, בלי לחסום בקשה מחודשת שתבסס צורך פרטני.⁷

לגבי ההגנה, חובת הגילוי המוצעת תוגבל לראיה שהיא בוחרת להגיש ולתשתית שעליה היא מסתמכת בהגשתה, בכפוף לחסיונות החלים. היא לא תקים חובת חשיפה כללית של התייעצות משפטית חסויה או של בדיקות פנימיות שאין מסתמכים עליהן בהגשת הראיה. פלט של תוכנה מחייב בסיס שניתן לבחון; גם הדין הקיים מפנה פלט שהוא חיווי דעה מקצועי לדיני העדות המקצועית.⁸ לאחר הגילוי, צד המבקש בירור מוקדם יידרש להצביע על קושי קונקרטי באוטנטיות של ראיה מהותית. לא די באמירה שאפשר לזייף סרטונים. עם זאת, מקור בלתי מוסבר, פער בשרשרת ההעברות או עיבוד שלא הובהר עשויים להצדיק בירור גם בלי חוות דעת שכבר קובעת שהקובץ מזויף. אין לדרוש מאדם להוכיח זיוף כדי לקבל את הנתונים שיאפשרו לבדוק אם זיוף התרחש.

בית המשפט יוכל לקיים בירור ממוקד, לשמוע את מומחי הצדדים ולמנות מומחה מטעמו לפי הצורך. בקביעת המתכונת יש לתת מענה גם לנאשם שאינו יכול לממן בדיקה מקצועית. הדין כבר מאפשר להעביר לשופט שאינו דן באישום בקשות לעיון בחומר חקירה, במידת האפשר, ועתירות לגילוי ראיה חסויה, לפי שיקול דעת.⁹ כאן ההפרדה נועדה לצמצם את חשיפת השופט לתיעוד שיימצא בלתי קביל, ולכן ראוי שתהיה הכלל ולא החריג. ההחלטה בבירור תהיה מנומקת ותימסר לצדדים, וחומרי הבירור יישמרו בנפרד לצורך ערעור ועיון חוזר. אם יימצא התיעוד בלתי קביל, תימסר לשופט הדן באישום הודעה על היקף הפסילה בלבד, בלי תוכן התיעוד.

הקדמת הבירור לא תעביר את נטל האימות למתנגד. מגיש הראיה יידרש לבסס את התשתית הדרושה לקבילותה, ואילו נטל הוכחת האשמה מעבר לספק סביר יישאר על התביעה. די בכך שראיית הגנה תעורר ספק סביר באשמה כדי למנוע הרשעה, אך אין בכך כדי לפטור אותה מתשתית לקבילות. גם החלטה מוקדמת בדבר אותנטיות תהיה פתוחה לבחינה מחודשת בעקבות מידע נוסף, והתנגדות שהתעוררה רק במהלך המשפט תוכל להתברר אז.

ההליך המוצע יכול לסייע לחף מפשע מול זיוף וגם לחשוף טענת זיוף חסרת בסיס. כוחו תלוי במידע שנחשף וביכולת לבדוק אותו; הכרעה מוקדמת אינה תעודת אמת לסרטון ואינה פוטרת את בית המשפט מלבחון מה הוא מוכיח בהקשרו. בסרטון התעמולה נדרש הצופה ללחוץ כדי לראות את ההבהרה. בהליך הפלילי, האפשרות לבדוק מה עומד מאחורי התיעוד צריכה להיות חלק מסדר הדין.

⁷ State v. Miles, No. A-41-24, slip op. at 24-25 (N.J. June 24, 2026).

⁸ ס' 39 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971.

⁹ ס' 74 (ג) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982; ס' 45 (ג) לפקודת הראיות.

מה כבר הובטח בבחירה: העדר סתירה ותכונות הסינון בעניין קדר

לירן אוחיון

הערת פסיקה · גרסה 1.0 · dratio.co.il/texts/kedar-filtering-absence-of-contradiction/

ממצא שהבחירה הבטיחה את התאמתו אינו חיזוק חדש. העדר סתירה מחזק את ההרשעה רק ככל שהוא מסתבר יותר בהנחת אשמה מאשר בהנחת חפות.

בעניין קדר אישר בית המשפט העליון הרשעה ברצח בנסיבות מחמירות על יסוד ראיות נסיבתיות. המשטרה הצליבה שלוש רשימות: רוכשי דירות שנפגעו מהמנוח, בעלי אופנועי קוואסקי מהדגמים שעליהם הצביע המומחה, ובעלי אקדח גלוק ברישיון. רק המערער הופיע בשלושתן. בית המשפט הבהיר כי "עצם ההצלבה האמורה, והיות המערער חשוד יחיד, איננה הבסיס להרשעתו, ובוודאי אין די בה".¹

עצם הכללת תכונות הסינון במארג הראיות אינה מוכיחה ספירה כפולה (מתן משקל ראייתי פעמיים לאותו מידע).² המניע וההתאמה הסוגית של האופנוע והאקדח נמנים במארג,³ אך ההצלבה עצמה אינה נספרת לצדם, ובית המשפט אף הגביל את משקלו של "מניע שכיח".⁴ לטעמי, הקושי מצוי בפסקה 56. שם נאמר שהעדר ראיה משמעותית שאינה מתיישבת עם גרסת המדינה מחזק את המסקנה, שכן אילו המערער לא היה היורה, ניתן להניח שלפחות חלק מהממצאים לא היו מתיישבים, "כך, למשל, סוג הנשק; צבע החולצה והקסדה של היורה; סוג האופנוע; וכן הלאה".⁵

ככל שהסינון נשען על נתונים נכונים, כל מי שהיה עולה בו, אשם או חף, היה מתאים לתכונות ששימשו לבחירתו. הישנותה של אותה התאמה, ללא מידע נוסף, אינה חיזוק חדש. אימות נוסף עשוי לחזק את התשתית לקביעת ההתאמה, ומאפיין מפורט יותר עשוי להוסיף לה כוח מבחין. בית המשפט רשאי לשקול את ההתאמה, אולם משנתן לה משקל, העובדה שלא נסתרה כשלעצמה אינה חיזוק נוסף. לכן ההבחנה בין האיתור לבין הראיות "שנאספו נגד המערער לאחר שהחקירה התמקדה בו"⁶ אינה חלקה: דגם האופנוע וסוג האקדח היו תנאי האיתור עצמם.

המסננת כללה "גלוק", וההתאמה שנשקלה היא לגלוק דור 4.⁷ באופנוע תיאר המזכר הראשוני Z1000SX מהשנים 2010-2020 או SX1000 משנת 2020,⁸ ובסקירת הראיות SX1000 משנת 2019 או 2020.⁹ שנות הדגם שבסינון אינן מפורטות. לכן הטענה מותנית: אם "סוג הנשק" ו"סוג האופנוע" שבפסקה 56 הם תנאי הסינון, אי-הפרכתם אינה מוסיפה דבר; אם הכוונה לדור האקדח או לשנת הדגם, החיזוק מוגבל למה שמעבר למסננת.

¹ עפ"ה 19981-03-25 קדר נ' מדינת ישראל, פס' 39 (נבו 7.10.2026) (להלן: עניין קדר).

² ראו דורון מנשה "משקלה הראייתי של כבישת עדות הנאשם" הפרקליט 53, 51 (2014).

³ עניין קדר, לעיל ה"ש 1, בפס' 54.

⁴ שם, בפס' 40.

⁵ שם, בפס' 56.

⁶ שם, בפס' 32.

⁷ שם, בפס' 37(6), 50.

⁸ שם, בפס' 10, 46.

⁹ שם, בפס' 37(9).

אפשר לקרוא את פסקה 56 כהערכת המכלול ולא כמניין אישורים: "קשה עד מאד להניח כי עניין זה מקרי".¹⁰ גם בקריאה זו, ממצא שהבחירה הבטיחה את התאמתו אינו מגדיל את הסיכוי שאצל חף היה נמצא ממצא סותר, ולכן יש להסביר מה הוא מוסיף.

שלמות הרשימות אינה תנאי לרלוונטיות; היא נדרשת למסקנה שהמערער הוא היחיד המתאים, ורק בתוך האוכלוסייה שהרשימות מכסות. ייחודיות בין כל המבצעים האפשריים מחייבת גם לבסס שהמבצע נמנה עמה, למשל שהנשק היה מורשה. בקליפורניה, בהקשר אחר, כבר נכתב שנדירות תכונות אינה מוכיחה שאין אחר הנושא אותן.¹¹ ההגנה טענה שההצלבה הייתה "חלקית ביותר";¹² פסק הדין שיבח את היוזמה,¹³ ולא מצאתי בו בחינה של השלמות.

העיקרון שאין לשקול אותו מידע פעמיים אינו חדש. הצעתי בהקשר זה היא ליישמו על חיזוק מהעדר סתירה, בשני כללים. הראשון, אי-כפילות: לקראת בחינת המכלול בשלב השני של המבחן התלת-שלבי יזהה בית המשפט אילו ממצאים חופפים לתנאי הבחירה, ושקול את החופף פעם אחת, בלי לאחד אוטומטית את כל התכונות. לטעמי, נתוני ההצלבה הרלוונטיים לבחינת הטענה צריכים להיכלל בחומר שיועמד לעיון ההגנה, בכפוף לפרטיות צדדים שלישיים.¹⁴ השני, מבחן הפרכה מותנה לחיזוק מהעדר סתירה: לאחר שמביאים בחשבון את תנאי הבחירה ואת המידע שכבר נשקל, האם הממצא מוסיף הבחנה בין אשמה לחפות? צבעי החולצה והקסדה ודור האקדח עשויים להוסיף מידע שלא הובטח בהצלבה; משקלם הנוסף תלוי במה שכבר נכלל במארג ובנתוני הסינון. סוג האופנוע וסוג האקדח, ככל שהיו תנאי הבחירה, אינם עומדים במבחן.

הביקורת אינה מחייבת מסקנה שההרשעה שגויה. הסיורים, נתוני האיתוראן, האיזולירבנד עם הדנ"א והאליבי שהופרך עשויים לבסס אותה גם בלי תכונות הסינון.¹⁵ הבעיה בפסק הדין שבנידון: הנימוק שפסקה 56 עלול לשמש בתיקים שבהם תכונות הסינון הן עיקר הראיות. לטעמי, העדר סתירה מחזק את ההרשעה רק ככל שהוא מסתבר יותר בהנחת אשמה מאשר בהנחת חפות, לאחר שהובאו בחשבון תנאי הבחירה והמידע שכבר נשקל.

¹⁰ שם, בפס' 56.

¹¹ People v. Collins, 68 Cal. 2d 319, 330 (1968).

¹² עניין קדר, לעיל ה"ש 1, בפס' 20.

¹³ שם, בפס' 39.

¹⁴ השוו' לס' 74(א)(1) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982.

¹⁵ עניין קדר, לעיל ה"ש 1, בפס' 37, 58.

צדק בשער הבניסה: בית המשפט הקהילתי במוסד של שוויון, לא רק של שיקום

לירן אוחיון

מסה · גרסה 1.0 · dratio.co.il/texts/community-court-equality/

ההחלטה מי ייכנס לבית המשפט הקהילתי היא החלטה עונשית בפועל, ולכן עליה לעמוד בדרישת השוויון. מגבלה של המערכת צריכה להירשם כמגבלה של המערכת, ולא כאי-התאמה של הנאשם.

הספרות על בתי משפט קהילתיים מתארת את המוסד, בין היתר, כ"ארגון-גבול". כך עושים Dixon ו-Dancig-Rosenberg במאמרם על Red Hook: המוסד מתווך בין המערכת המשפטית לשירותי הקהילה ומנהל מתחים מובנים בין טיפול לכפייה, בין צמצום הכליאה לשעתוקה ובין הפחתת נזק לחדילה מעבריינות. המחברים מציינים כי המוסד נותר "bounded by and dependent upon elements like clients' post-arrest entry"¹.

כוונתם לכך שהכניסה תלויה במעצר ובהליך הפלילי: "alternatives to incarceration begin post-arrest"². אני מבקש להוסיף שאלה אחרת: לפי אילו אמות מידה נקבע מי ייכנס מבין הנאשמים שכבר עומדים בשער. לטעמי, בהקשר הישראלי זו שאלה חלוקתית: האם אמות המידה שוות למי שיש לו מעטפת פרטית ולמי שאין לו.

אינני טוען שהוכחה הפליה. הטענה צרה יותר: ההכרעה בהתאמה צריכה להיות מנומקת כך שאפשר יהיה לדעת אם נאשם נדחה בשל מאפיין שלו, בשל היעדר תמיכה פרטית, בשל מגבלה של המערכת או בשל צירוף שלהם. הצורך בכך עולה מן הנתונים. מערכת תמיכה היא מן המנבאים הטובים ביותר לסיום מוצלח של התוכנית, והיעדר רשתות תמיכה מספקות נמנה בין החסמים להשתתפות בה.³ מנבא הצלחה עלול להפוך בקלות לאמת מידה לסינון. מנגד, המערכת אינה מדירה חסרי בית באופן גורף. נשיא בתי המשפט הקהילתיים מסר לוועדת החוקה כי "חלק גדול מגיעים אלינו מקרטון ברחוב ללא דיור", ותיאר כספים שבאמצעותם אפשר "לפעמים לשלם להם חודש שכירות".⁴ השאלה אינה אפוא אם חסרי מעטפת נכנסים, אלא איך החסר שלהם נשקל בנקודות ההכרעה. אחת הנקודות האלה היא שירות המבחן: מבין 2,796 נאשמים שהופנו לבדיקת התאמה מתחילת 2022 ועד סוף ספטמבר 2024, נמצאו מתאימים 1,054.⁵ הנתונים אינם מגלים את סיבות הדחייה, ואינם מודדים את השפעת התביעה בשלבים שקודמים להפניה.

לשון החוק תומכת בבחינה פרטנית ולא בסינון קטגורי. מטרת ההליך היא "להביא לשיקום הנאשם בקהילה ולסייע בטיפול בבעיות שברקע ביצוע העבירה בפיקוח הדוק של בית משפט קהילתי

¹ Peter Dixon & Hadar Dancig-Rosenberg, The Multi-Hatted Court: Community Courts as Boundary Organizations, 120 Nw. U. L. Rev. 1259, 1259 (2026).

² שם, בעמ' 1264.

³ מרכז המחקר והמידע של הכנסת פעילות בתי המשפט הקהילתיים: מיקוד בשירות לחברה הערבית 6, 30 (2025) (להלן: מרכז המחקר והמידע).

⁴ פרוטוקול ישיבה 637 של ועדת החוקה, חוק ומשפט, הכנסת ה-25 (27.5.2025).

⁵ מרכז המחקר והמידע, לעיל ה"ש 3, בעמ' 3.

כתחליף למאסר בפועל, אם הנאשם סיים בהצלחה את ההליך.⁶ ההעברה מותנית בכך ש"יש סיכון שהנאשם יבצע עבירות נוספות", ובהודעת התובע כי אם לא ישתתף בתוכנית שיקום, העונש המתאים לו כולל מאסר בפועל שאינו בעבודות שירות.⁷ אוכלוסיית היעד היא אפוא נאשמים הצפויים לכלא, ובהם בעלי עבר פלילי ומאסר על-תנאי. המחוקק אף התיר להאריך מאסר על-תנאי יותר מפעם אחת למי שסיים את ההליך בהצלחה.⁸ לטעמי, עבר פלילי ומעצר בתיק הנוכחי הם נתונים רלוונטיים, אך מקומם בתוך הערכת הסיכון הפרטנית ולא כמסננת אוטומטית.

ההכרעה נתונה לבית המשפט, "לאחר שעיין בתסקיר ההתאמה".⁹ הוא רשאי, "מטעמים מיוחדים שיירשמו", להורות על העברה גם אם לא התקיים אחד התנאים שבפסקאות (5) עד (9), ורובם הודעות התובע. אם לא התקיימו התנאים שבפסקאות (8) ו-(9), העניין יובא גם לפני שופט קהילתי שידון בהתאמה.¹⁰ עוד לפני החקיקה, כשההליך הוסדר בנוהל בלבד, דחה בית המשפט המחוזי בחיפה את טענת המדינה כי לפרקליטות יש זכות וטו. בהערות שצירף לפסק דינו קבע כי "אין זה סביר וראוי כי בהליך המתנהל בפני בית המשפט תהיה לאחד מהצדדים, במקרה זה למאשימה, מעין זכות וטו הגוברת על זכויות הצדדים האחרים להליך", וכי בית המשפט מוסמך להחליט בניגוד לעמדתה, "בדיוק כשם שהוא מוסמך שלא לאמץ את המלצות שירות המבחן".¹¹ באותה פסקה הוסיף כי הפניה שלא להתקיים כל הפרמטרים תיעשה "רק במקרים חריגים". התוצאה לא השתנתה: בית המשפט קבע כי הערכאה הדיונית שגתה כשראתה בהסכמת המאשימה תנאי סף,¹² אך הוסיף כי "בתוצאה הסופית צדק".¹³ הערעור נדחה, והמאסר בפועל של 27 חודשים נותר על כנו.¹⁴ לטעמי, הקביעה העקרונית יפה גם לאחר החקיקה, שכן סעיף 2220(ב) מעגן את סמכות החריגה ואת הסייגים לה.

החלטת שניידר ממחישה את השאלה.¹⁵ הנאשם נעצר תחילה עד תום ההליכים, לאחר "שלא נמצאו מפקחים מתאימים". בהמשך שהה בפיקוח אלקטרוני במסגרת פרטית, בהסכמת המאשימה. בתסקיר מיום 5.11.2025 קבע שירות המבחן, לפי ההחלטה, כי הנאשם "מתאים לשילוב בבית משפט קהילתי", אך לא המליץ על שילובו משום שהמסגרת "אינה פועלת ברישוי ובפיקוח של גורם ממסדי". לכן, לדבריו, אין באפשרותו לקבל מידע "קבוע, ניטרלי, אובייקטיבי, מהימן ומקצועי" על המסגרת, ובכלל זה על הצוות, על השוהים, על הטיפול ועל המימון. בתסקיר משלים מיום 27.11.2025 קבע כי "שי אינו מתאים לתוכנית בית משפט קהילתי". המאשימה טענה, לפי ההחלטה, כי "מאחר ולנאשם אין בית לגור בו ואינו 'משולב בקהילה' הרי שבית המשפט הקהילתי אינו מתאים עבורו".

בית המשפט קבע כי "רק במקרים נדירים וחריגים" יעביר עניינו של נאשם לבית משפט קהילתי בניגוד לעמדת שירות המבחן, ומצא שזה אחד מהם. הוא לא הסתפק בתווית ובחן את המסגרת עצמה: שמע את מנהלה בהליך אחר, תיאר סדר יום הכולל קבוצה טיפולית ודיווח מיידי למשטרה על הפרות, והתרשם "כי מדובר במקום המתאים למעצר בפקא"ל". בתסקיר המשלים ראה "ניסיון להצדיק את העמדה הראשונית של סירוב בשל חלופת מעצר שאינה מוסדית". הוא ציין כי הנאשם "נעדר סביבה תומכת משפחתית מספקת", וכי "שירות המבחן לא הציע חלופות מעצר מוסדית מתאימה לנאשם ומשפחתו של הנאשם לא סיפקה חלופה משפחתית עבורו". מכאן הסיק כי הוצאתם של נעדרים חלופה

⁶ ס' 2220 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: החסד"פ).

⁷ ס' 2220(א)(5)-(6) לחסד"פ.

⁸ ס' 286 לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

⁹ ס' 2220(א) לחסד"פ.

¹⁰ ס' 2220(ב) לחסד"פ.

¹¹ עפ"ג (מחוזי חי') 13435-09-20 אלחג' נ' מדינת ישראל, פס' 29 (נבו 10.12.2020).

¹² שם, בפס' 28.

¹³ שם, בפס' 30.

¹⁴ שם, בפס' 20, 31.

¹⁵ פל"א (תעבורה מר') 6167-08-25 מדינת ישראל נ' שניידר (נבו 3.12.2025) (להלן: עניין שניידר).

משפחתית מן ההליך "מותירה פלח אוכלוסיה גדול ונזקק אשר נמצא מתאים ברמה האישית לשילוב בבית משפט קהילתי, מחוץ לשעריו". הוא אף ערך בעצמו השוואה לחלופה ביתית, שבה "אין כל שליטה על הגורמים איתם הוא בא בקשר ועל דרכי המימון של פרנסתו", וקבע כי "התסקיר תמיד מוגש לגופו של נאשם ולא לגופה של חלופה". לבסוף הורה על שילובו של הנאשם בבית המשפט הקהילתי ברמלה, "למרות התנגדות שירות המבחן והמאשימה".

זו החלטה של ערכאה דיונית ולא הלכה, ויש לקרוא אותה בזהירות. החשש של שירות המבחן ממידע לא מהימן על המסגרת אינו תואנה, שכן מידע כזה רלוונטי לפיקוח ולהשתתפות. גם ההשוואה של בית המשפט לחלופה ביתית אינה מלאה, שכן מפקחים בחלופה ביתית נבחנים בידי בית המשפט. לטעמי, ההחלטה מבססת טענה צרה: אין להסיק אי-התאמה מעצם התווית "מסגרת פרטית". מי שמתנגד צריך להסביר כיצד מאפייניה הקונקרטיים פוגעים בפיקוח או בהשתתפות, ומדוע אין לכך מענה. ההחלטה תומכת בביקורת על פסילה קטגורית, אך היא אינה מלמדת שכל קושי מוסדי מצריך רק התאמה של הפיקוח.

מכאן ההצעה שלי: חובת הנמקה בהכרעת ההתאמה. מי שממליץ שלא לשלב נאשם, ובית המשפט שמכריע, יזהו את החסם, יסבירו כיצד הוא פוגע בפיקוח, בטיפול או בהשתתפות, ויבחנו אילו מענים מעשיים עומדים לרשות הנאשם המסוים, כגון מסגרת חלופית, תנאי דיווח והעברת מידע או סיוע רווחה. עליהם גם לזהות את מקור החסם: אישי, כמו היעדר מוטיבציה או סיכון שאינו ניתן לניהול; היעדר תמיכה פרטית; או מגבלה מערכתית, כמו היעדר מסגרת ציבורית מתאימה או מחסור בכוח אדם. המקורות אינם מוציאים זה את זה. בעניין שניידר, למשל, פעלו יחד היעדר עורף משפחתי והיעדר חלופה מוסדית מטעם המערכת.

לכל מקור נפקות שונה. חסם אישי שאין לו מענה מצדיק קביעה שהנאשם אינו מתאים. היעדר תמיכה פרטית מחייב לבחון אם המוסד יכול להשלים את החסר. מגבלה מערכתית עשויה להצדיק אי-שילוב, אם אין מענה שמאפשר פיקוח והשתתפות בטוחים, אך כשלעצמה אין בה כדי להעיד על אי-התאמה אישית. במקרה כזה יש לומר זאת במפורש: הנאשם מתאים, והמערכת אינה יכולה כרגע לתת לו מענה. לטעמי, ההבחנה אינה סמנטית. היא קובעת מה ייכתב בעניינו של הנאשם, מתי אפשר לחזור ולבחון אותו, ואיזה חסר יגיע לידיעת מי שאחראי להקצאת המשאבים. החידוש, לטעמי, הוא בבחינת ההתאמה לאור התמיכה שהמוסד מסוגל להעניק. המוסד כבר משלים לעתים משאבים חסרים, כגון חודש שכירות, אך אין בכך כדי ללמד שיש בידו מענה לכל צורך של דיור או פיקוח. לכן השאלה היא איזה מענה זמין לנאשם המסוים, ולא רק אם חסרה לו משפחה.

החוק אף מאפשר לתת הזדמנות בתנאים. כלשון בית המשפט בעניין שניידר, "בית המשפט המפנה נאשם לבית משפט קהילתי, מעניק לנאשם לכל היותר כרטיס כניסה להליך, אך אינו מעניק תעודת גמר". אם טרם הוגש תסקיר קהילתי ונמצאו טעמים שלא להמשיך, העניין מועבר לבית משפט שלום אחר. כך גם אם הנאשם לא הודה בתוך 60 ימים מקבלת התסקיר הקהילתי, אלא אם השופט האריך את המועד מטעמים מיוחדים.¹⁶ במקרים אלה הפרוטוקול והתסקירים אינם מועברים לבית המשפט האחר.¹⁷ אם הוגש תסקיר קהילתי והנאשם הודה, ואין להמשיך, השופט הקהילתי עצמו מכריע את הדין וגוזר אותו.¹⁸ מנגנון הסיום אינו מבטל את משקלו של החשש מכישלון, ואינו מיתר את בחינת ההתאמה. הוא כן מצדיק לתת הזדמנות בתנאים מוגדרים כאשר נמצא מענה מעשי שמאפשר פיקוח והשתתפות.

¹⁶ ס' 220(א) לחסד"פ.

¹⁷ ס' 220(ב) לחסד"פ.

¹⁸ ס' 220(ג) לחסד"פ.

נחדד את הגבול. אין להתעלם ממסוכנות. לנפגעי עבירת מין או אלימות חמורה עומדת זכות להביע עמדה בשאלת ההעברה, והשופט חייב לברר שזכויותיהם קוימו.¹⁹ גם המשאבים מוגבלים: בתי המשפט הקהילתיים אינם עובדים בשיא קיבולתם, ככל הנראה בשל מחסור בכוח אדם,²⁰ ומענה מוסדי במקום משפחתי עולה כסף. ההסכמה להליך, הניתנת בצל מאסר, אינה חופשית במלואה. משום שהחלופה לשער היא לרוב הכלא, ההחלטה מי ייכנס היא החלטה עונשית בפועל, ולכן עליה לעמוד בדרישת השוויון.

הפרק הוא הוראת שעה שתוקפה עד 1.8.2027,²¹ והמחוקק יידרש לו בקרוב. לטעמי, ראוי שיקבע כי החלטה שלא לשלב נאשם תפרט את מקור החסם, אילו מענים נבחנו ומדוע נדחו, וכי מגבלה מערכתית תירשם כמגבלה של המערכת ולא כאי־התאמה של הנאשם. משאבים עשויים להשפיע על היכולת להשתתף, אך השאלה היא כיצד המוסד יכול להשלים את החסר, ולא אם החסר מלמד שהנאשם אינו מתאים.

¹⁹ ס' 17 לחוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001.

²⁰ מרכז המחקר והמידע, לעיל ה"ש 3, בעמ' 5.

²¹ ס' 220 לחסד"פ.

על מהדורה זו

מהדורה זו של גיליון 3 הופקה מן הנוסח שבאתר ב־11.10.2026. לציטוט לפי עמוד יש להפנות למהדורה זו, ולציטוט לפי נוסח – לכתובת הקבועה של כל טקסט באתר, המופיעה בראשו.

הנוסח העדכני של כל טקסט מתפרסם באתר, ושם גם חיפוש בכל הגיליונות, הערות הנפתחות ליד הטקסט וקישור קבוע לכל פסקה.

על השער: סימונה קנטריני, מרקורי וארגוס, תחריט, בערך 1630-1648 (פרט). מוזיאון המטרופוליטן לאמנות, גישה פתוחה. ארגוס, השומר בעל מאה העיניים, נרדם לצלילי החליל של מרקורי. גם עין שרואה הכול אפשר להרדים.

הזכויות בטקסטים שמורות למחבריהם. מותר לצטט מהם לצורכי עיון, מחקר, ביקורת והוראה, בהיקף סביר ובציון המקור; פרסום מחדש של טקסט מלא מחייב הסכמה. © 2026 ד"ר לירן אוחיון · dratio.co.il